

Mulți spun că neamul nostru românesc este împărțit în două clase, dacă nu dușmane, dar măcar cu totul străine una de cealaltă, așa de străine, ca și cum ar fi două popoare deosebite: lumea de la țară și cea de la orașe.

Mulți spun aceste vorbe numai pentru că le-au auzit de la alții; dar prea puțini sunt convingși că ceea ce spun este așa. Lumea e făcută mai mult din oameni cărora le vine la îndemână să primească de-a gata orice opinii, oricât de îndrăznețe, și să se facă propovăduitorii unor teorii pe care le-au bătut ieri, cu toată înverșunarea, și pe care le susțin astăzi, pentru că sunt la modă.

Realitatea este aceasta: între lumea din sate și cea din orașe nu-i nimic comun. Aceste două popoare gândesc deosebit, trăiesc fiecare alt fel de viață și are fiecare alt fel de aspirații.

Pentru cei cari cunosc viața poporului nostru, aceasta este o axiomă, iar studiul datinilor noastre este singurul izvor din care se poate căpăta această convingere.

După o zicere banală, trei evenimente mari se întâmplă în viața fiecărui om: nașterea, nunta și moartea.

De nașterea lui, omul nu-i vinovat întru nimic, și nici nu știe când se naște; despre moarte nu știm dacă știe, așa că nașterea și moartea

sunt evenimente care privesc, drept vorbind, pe alții, nu pe acel cu pricina, pentru care, într-adevăr, acestea sunt niște „taine”. Mulți sunt iarăși care nu cunosc evenimentul mijlociu, adică nunta, încât vorba cu „evenimentele mari” este o „vorbă mare”, pe care oricine o cunoaște, toți o spunem foarte grav, în ocazii solemne, dar puțini ne dăm seama că-i o vorbă de clacă.

Cu toate acestea, de naștere, de nuntă și de moarte sunt legate atâtea obiceiuri în viața satelor, obiceiuri necunoscute celor de la târguri, încât, cunoscându-le, ne putem da seama cam de unde purcede deosebirea de care pomenim cu toții.

Cunoscând obiceiurile acestea, vom pătrunde taina: vom vedea ce gândește, ce crede și cum trăiește poporul nostru și atunci, amintindu-ne ce legi i-am făurit, ce viață artificială și protivnică i-am croit și l-am silit s-o ducă, vom rămâne pe gânduri, cuprinși de mirare că în sate și orașe este numai deosebire, iar nu și dușmănie de moarte.

În trei cărțicele deosebite vom descrie datinele noastre la naștere, la nuntă și la înmormântare.

Materialul acesta este foarte bogat și cadrul restrâns al volumelor din această colecțiune nu ne va îngădui să vorbim pe larg precum, s-ar cuveni, despre niște lucruri așa de însemnate. Cu toate acestea, vom căuta să alegem, din mulțimea faptelor, pe acele mai caracteristice, rămânând ca acei cari ar prinde dragoste de folclorul nostru să se adâncească în studiul lucrărilor speciale, dintre care cele mai de seamă sunt acele ale regretatului Sim. Fl. Marian, de care ne-am călăuzit în această lucrare, reproducând, de multe ori, bucăți întregi, cari ar fi pierdut din valoare dacă le-am fi trunchiat.

Bineînțeles că nu în toate satele noastre obiceiurile sunt la fel. Ba vor fi și locuri de acele în care, din pricina sărăciei, nu se mai practică nici unul [sic!] din datinile de care vom vorbi. Este însă în afară de orice îndoială că în vremurile vechi aceste datine, reconstituite din rămășițele aflate astăzi în toate părțile locuite de români, erau generale. Și avem dreptul să credem că ele erau urmate cu sfințenie nu numai de țărănime, ci și de clasa boierească, pentru că, într-o vreme, nu era mai nici o deosebire, în privința datinelor, între aceste două clase, între care, cu cât se scurge vremea, cu atât se adâncește și prăpastia care le desparte.

Prăpastia aceasta ne este dat nouă, celor de astăzi, cari simțim și cugetăm românește, să o facem să dispară.

Dar, pentru a nu cădea în greșala tuturor reformatoilor noștri, cari au lucrat pe nimeritele și din pricina cărora am ajuns în halul de astăzi, se impune să cunoaștem vechile noastre credinți, pentru a ști ce fel de instituții se cuvin poporului nostru, dacă voim să ajungem, vreodată, idealul pe care mulți îl urmăresc: un neam mare și fericit.

*

*   *

În orașul X – și prin X se înțelege oricare oraș din România, fără deosebire – la biserica sfântului cutare, se celebrează, cu mult alai, căsătoria domnișoarei A. cu domnul B. Tinerii sunt felicitați, cu căldură, de rude și de prieteni, care petrec apoi cu lăutari, cu mâncare și cu băutură. Lumea se împrăștie veselă, iar pentru tineri, care au fost și ei veseli până atunci, începe un trai de griji și de chin: frica de a avea copii.

Dintr-o mie de fete care se mărită, cu greu s-ar găsi una care să dorească a avea un copil. Ivirea ființelor acestora pe lume este un prilej de supărări, de nopți nedormite, de blăstămuri și adeseori de încărcarea sufletului cu crime, din care unele rămân pe veci necunoscute.

Din această pricină s-a născut, în orașe, o meserie specială, foarte rentabilă, adică nimitorii vieții pruncilor. Moașe foarte iscusite și mai cu seamă doctori foarte mult căutați trimet în fiecare zi în lumea îngerilor sumedenie de ființi nevinovate, ale căror ochi nici n-au apucat a vedea lumina zilei.

Altfel se petrec lucrurile în lumea satelor.

Aici însurăteilor nu li-i groază de copii, ci, dimpotrivă, este o rușine, este o nenorocire pentru casa în care femeia-i *stearpă*. Bărbatul își mustră nevasta care-i *stârpitură*, pentru că el se ține de zicătoarea bătrânească: „*mulțimea copiilor, bucuria românului*”. Iar nevasta, care știe să cânte „Dorul Româncei”:

De-ar vrea bunul Dumnezeu
Să-mi asculte dorul meu!
De-aș avea un copilaș,
Dragul mamei îngerăș!

nu știe ce-ar mai face când simte că dorul nu i se poate îndeplini.

Și, ca să aibă un copil, se sfătuiește cu toată lumea și fiecare o învață fel de fel de leacuri. Mă-sa, ori soacră-sa, o îndeamnă să aibă credință în Dumnezeu, de la care toate purced în lume, și o învață cum să-l roage. Plătește sărindare, acatiste și leturghii, ține posturile, face lumânări lungi câtu-i și ea de naltă și le aprinde la icoana Maicei Domnului, ba colindă pân' și mânăstirile și bisericile unde sunt icoane făcătoare de minuni.

Dacă posturile și rugăciunile nu-i ajută, atunci urmează sfaturile femeilor mai în vârstă, care-i spun cum să fiarbă trandafir ori liliac alb în vin și să bea zama amestecată cu miere curată de la albine; ori să fiarbă în rachiu nouă fire de usturoi, să le lese nouă zile la căldură și a zecea zi să înceapă a bea cu socoteală, ca să-i ajungă băutura nouă zile. Babele mai iscusite îi șoptesc în taină cum să beie sămânța de iepure, ori să se scalde în apă fiartă cu feluri de buruieni și flori mirositoare, precum crăpusnicul, hemeiul și romănița.

Dacă nici cu acestea nu iese la vreun capăt, atunci încep vrăjile. Femeia începe să devie vicleană. Cumpără pe pălimarul bisericei, care pune sub sfânta masă din altar o cordică pe care i-o da ea și o lasă să steie acolo până când slujește preotul douăsprezece leturghii, în care o pomenește și pe dânsa, și apoi se încinge cu acea cordică și o poartă până ce purcede grea.

La urmă, când și-a pierdut orice nădejde, aleargă la descântătoare, ca să-i decânte.

Și ce este un descântec?

Poporul crede în existența unei puteri supranaturale, pricinuitoare a tot răul de pe pământ, după cum Dumnezeu este izvorul binelui. Această putere își închipuiește el că o posedă *Diavolul*, care, pentru a neliniști pe oameni, pentru a li amărî traiul, se amestecă în toate actele vieții și-i contrazice.

Din pricina Diavolului cred unele femei că nu pot naște copii, pentru ca li-ar fi dând anumite boale.

Boala cea mai cunoscută, din pricina căreia se crede că unele femei sunt sterpe, este *mătriciul*, cunoscută la românii din Ardeal și sub numele de *zgârc* sau *cârcel*.

Dar dacă Diavolul are atâta putere, Dumnezeu nu l-a lăsat să-și facă de cap, căci a dat

oamenilor leacuri, prin care să nimicească puterea Diavolului, și babele descântătoare știu descântece cu care alungă pe Necuratul din trupul femeii și, astfel dispărând originea răului, în curând i se împlinește dorul.

Din curiozitate vom arăta cum se descântă *de mătrice*, pentru a se vedea cât de primitivă și de simplă este credința în descântece.

Într-o luni dimineața, până a nu răsări soarele, femeia presupusă bolnavă de mătrice se duce la babă, care, suflând asupra unui pahar cu rachiu sau cu vin, sau chiar cu borș proaspăt, zice următoarele cuvinte:

Stăi mătriciu!
Nu hui,
Nu pocni,
Prin oase nu te porni!
Mătriciu prin sete,
Mătriciu prin foame,
Mătriciu prin deochi,
Mătriciu prin osteneală,
Mătriciu prin spaimă,
Mătriciu prin neodihnă,
Mătriciu de 99 de feluri,
Mătriciu de 99 de soiuri,
Ieși de unde ești:
Din piept,
De sub piept,
Din inimă,
De sub inimă,
Din șele,
De sub șele,
Din brațe,
Din toate încheieturile
Și din toate ciolanele!
Că tu de nu-i ieși,
Cu 99 de coase te-oi cosi,

Din trup și din toate oasele
Te-oi porni.
Cu 99 de seceri te-oi secera,
Din trup și din toate încheieturile
Te-oi lua
Și-n Marea Neagră te-oi mâna,
Și acolo te-oi așeza,
Acolo-i sta,
Acolo-i bea,
Acolo-i mânca
Și pe X. În pace îi lăsa.
X. să rămâie curată
Și luminată
Ca Dumnezeu când a făcut-o,
Ca maică-sa când a născut-o,
Ca argintul strecurat,
Cum e Dumnezeu lăsat,
Ca soarele pe senin,
În vecii vecilor, amin!

Rachiul acesta, astfel descântat, se dă femeii să-l guste, de trei ori, pe nemâncate.

Lucrul e foarte simplu și poporul e așa de naiv să creadă că puternicul Diavol se teme de amenințările unei babe și își părăsește victima, care numai prin aceasta se însănătoșește.

Dar, dacă nu ar fi naivitate, nu ar putea fi nici credință în descânțete!

*

*   *

În sfârșit, a dat Dumnezeu bucurie în casa creștinului, a binecuvântat pânțele nevestei, care în curând va naște un copil.

Oare ce va fi: băiat ori fată?

Cine poate să-i spuie? Babele, care știu și toaca în cer, asta nu pot s-o spuie. Femeia

însărcinată ar putea să ghicească. Dacă poartă mai greu, va fi băiat, și va fi fată dacă poartă mai ușor. În Ardeal au un semn: când isprăvește de țesut pânza, femeia trimete pe un copil cu ochii închiși, călare pe fușteii războiului, să iasă în ulița satului și acolo să deschidă ochii. Dacă va vedea întâi bărbat, femeia va naște băiat, de va vedea femeie, va naște fată.

Orice ar fi să nască, pe dânsa o îngrijește un singur lucru: să nu piardă și să nască copilul viu. Frica aceasta și necunoștința regulilor de igienă, preum și neputința de a urma aceste reguli, când ar putea să le cunoască oricât de bine, au îmbogățit mintea sătencelor noastre cu o mulțime de superstiții, de credinți zădarnice, de care se țin cu sfințenie, și astfel fiecare manifestare a vieții este legată de o regulă, de o lege care trebuie urmată fără șovăire.

Unele dintre aceste superstiții au oarecare legătură cu multe precepte de igienă, ceea ce înlesnește explicarea lor firească; altele însă nu au nici o explicație logică și origina lor se pierde în niște timpuri și în niște practici astăzi încă necunoscute.

Dacă unei femei însărcinate nu-i este îngăduit să desculțe pe cineva, căci nu va putea naște până ce acela pe care l-a desculțat nu-i va da apă din opincă sau din cizmă, explicația acestei superstiții are un fond de igienă: femeia însărcinată nu trebuie să facă eforturi și a trage cizmele unui bărbat de multe ori poate fi o cauză de avort. Cum s-ar putea explica însă altă superstiție: să nu dea nimănui apă, căci nu va putea naște până ce acela nu-i va da să bea din pumni!

Oricum s-ar explica superstițiile, și rămâie chiar în veci neexplicate, ele fac parte din viața intimă a neamului nostru și este bine să le

cunoaștem, căci numai prin cunoașterea lor ne putem explica unele acte care ar părea că nu au nici o noimă.

Cum am spus, fiecare clipă din viața unei femei însărcinate este în legătură cu o superstiție, de care nu trebuie să se îndepărteze, pentru a nu i se întâmpla ceva rău copilului care trebuie să se nască.

Când se gătește, dimineața, femeia însărcinată: să nu-și înnoade cozile, că face copilul cu limba împiedicată; să nu-și puie floare la brâu, că face copilul cu semn; de va culege surcele-n poală, copilul va avea pete pe trup; să nu dea cu piciorul în câne, ca să nu-i fie copilului cânos la inimă, ori păros ca dulăii.

Mâncarea este lucru gingaș, care dă mult de lucru femeilor îngreunate. Să nu mănânce poame îngemănate, căci va face copii gemeni. Din măr început să nu mănânce, că va face copilul cu semn, ca și când ar fi mușcat de câne, iar poame crude dacă ar mânca, poate naște fără timp. Să nu mănânce duminica păstăi, că-i va fi copilul tâmp și va face fapte rele; va avea copilul limba prinsă, de va mânca femeia grea carne netăiată din frigare; va avea copilul bube numite *focuri* și va zăcea de boala numită *aripi*, de va mânca ea borș umplut în zi de sec, ori aripi de paseri.

Cu toate acestea, femeia însărcinată *trebuie* să mănânce orice, când i-a veni poftă și mai cu osebire când ar vede pe alții mâncând, pentru că altfel ar putea să peardă. De aceea nu-i bine să intre în casa unde mănâncă cineva, iar de intră, gazdele o îndeamnă să guste din tot ce-i pe masă, pentru că-i mare păcat să nu dai de mâncare și de băutură unei femei care pofteste. Și românii din Bucovina cred că păcatu-i cu atât mai mare, cu cât femeia-i mai pofticioasă.

Se povestește despre multe nenorociri întâmplăte femeilor care au poftit ceva și n-au putut

CUPRINS

NOTĂ ASUPRA EDIȚIEI de <i>Adrian Stoicescu</i>	5
DATINILE NOASTRE LA NAȘTERE.....	9
DATINILE NOASTRE LA NUNTĂ	77